

ROSTA

GICCSEK AZ ÉJSZAKÁBAN

A rossz hazafias költő olyan mint az ókori
tolvaj: templomba menekül, hogy bántódása
ne essék.

(Vajthó László)

Kisfaludy idejében a magyar dráma úgy tudta diadalra küzdeni magát, hogy kiirtotta az olcsó sikereket, mik azon alapultak, hogy *győz a magyar – s tapsra ez ott fenn elég ...* A világháború úgynevezett háborús darabjainak gyermekbetegségét hamar kiheverte az irodalom. Ma úgylátszik ismét egy újabb giccshullám özönlí el a színpadokat: a konjunktúra irredenta és háborús darabokat követel és 200 előadás nem megvetendő tantemjei jutalmazták a szerencsés Irodalmi Hőst, aki primitív, de hatásos dallamokat tud játszani a nemzeti érzés tömeghúrjain.

Nehéz és hálátlan föladat ezzel az áradattal szembeszállani. Mondd a hazafias íróra, hogy tehetségtelen, mindjárt ő kiált tüzet és a téma védelme mögé bújik és a téma nevében enyhe kritikát követel. Hiába tiltakozol, hogy az irredentizmus nem lehet cégére a selejtes árúnak és hogy a nemzeti eszmét nem szabad kompromittálni azzal, hogy önképzőkori nivóra degradáljuk a belőle fakadó inspirációkat. A nép, az istenadta nép, ma is cirksuzt kíván, minél véresebbet, lehetőleg sok emberhalállal. A színpadi alkotmány korhadt deszkáit nemzeti szalaggal kell letakarni. Aztán legyen a darab címe: *Trianoni éjszaka* vagy *A történettanár hősi halála* – ki meri akkor profán kritikával sújtani a szent és sérthetetlen tákolmányt?

Két kasszasiker: *Tüzek az éjszakában* és *A tábornok*. Az első bosszantóan ügyes giccs, a másik egy fölkapott és nem tehetségtelen írónak „ziccere”, irodalmi céllal, de csupán színpadi győzelemmel.

Nyílt színen rohamra megy a század, hátul zárótűz, a középben magyar katonák halálordítása, diadalmámor. Nyert ügye van az írónak, aki színpadra meri vinni a fedezéket, meg a puskaropogást. Igaz, Shakespeare ütközetet is lejátszat a színpadon, de nem önmagáért, csak múltó eszközként és nem reálisan, a karkötő óra másodperceit is megrögzítve, beásva a cselekményt a földbe: hanem a dialogus szárnyain lebegtetve és egy magasabb koncepció kedvéért. Bizony a karzat mindig azt tartotta jó darabnak, ha „lőnek benne”: itt aztán az összes fegyvernemek fölvonulnak a revolverdurranástól a pergőtűzig. Gyászruhás anya sírva borul a parancsnok lábaihoz: A fiam! a fiam! Szem nem maradhat szárazon, orrfújás és köhögés nehéz atmoszférája nyomja a nézőteret. Az öreg sűgöt leszúrja a barbár ellenség: ott hal meg, kiömlő vérében hörögve, a tegnap még tánc alatt dobogó deszkákon. Egy új *comédie larmoyante* ez, az élet és villágpolitika égbekiáltó borzalmaságainak olcsó piacra-dobásával. Csak profanizálása lehet a szent igéknek, ha egy mitsem tudó ártatlan gyermek szájába adjuk a nemzeti Hiszekegyet, mert az író erőlteti a szájába, hamis páthoszból fakad és egy theatrális tabló csattanója: igaztalan póz, mint a vasárnapi fotografus beállítása vagy vidéki műkedvelők élőképei. *Vaterländisches Gemälde*: mondották Kotzebue idejében, de hol vannak ma már ezek az édes vagy rikató fölvonásvégek! Jött a darabgyártásnak frivol korszaka, a „francia” sablon, a házassági háromszög, az eltévesztett szobaajtók komédiái. Ma az ipar ismét a szentimentális témákra veti magát és még a Himnuszt is elénekelteti a profán színpadon, hogy nagyobb legyen a sikere ...

Nem lehet tagadni, az új technika tökéletesebb a réginél. Ma már a kórházvonal bejön a színpadra, hosszú sisterség, zakatolás, nyekergés után megáll a néző előtt, hozzák a sebesülteket, halál-hírnökök pihegve szólnak, élénk dobják az elesettek ruháit, sírás, jajgatás ... még jó, hogy a szerző megkíméli a gyöttrött nézőket a nyílt színen való operáció izgalmaitól. Úgyis elég nézni a sok kötszert, jódot, vágó szerszámot, nem is szólva a *gégetükörtől*, amit a szimpatikus, de reménytelenül szerelmes fiatal orvos ott visel a homlokán, időnkint belevakítva ijesztően imponáló fegyverével a sírdogáló néző-mama szemébe, aki azt gondolja magában: ilyen fiú lenne jó parti, a lányomnak ... Még a fertőtlenítő eszközök is a szerző malmára hajtják a vizet. A szerző visszaél a jóhiszemű néző ártatlan és jobb sorsra érdemes lelkesedésével.

Minek itt irodalom, lélek, ember, új gondolat, ha egy kis kötözés megborzongatja a nézőt? Ha a cseh katona szuronyt fog a magyar színészre, ha a családapát elhurcolják hitvese, gyermeke mellől, ha akasztófára ítélik Thália magyar papnőjét, ha a trianoni magyar éjszakában az írók csak a rikoltó gesztusokat, giccsek és „ziccerek” lehetőségeit látják meg és mindez elég a tapsra akkor a kritikus csak annyit mondhat: nem írói érdem sikert aratni az élettől készen kapott nemzeti tragédiával vagy a háború nyers, tragikus szituációval. Az élet nagy művész, de az írónak az életnél többet kell tudnia.

*

A Tüzek az éjszakában – nem fontos, melyik darabgyártó írta – nem is akar egyebet, csak sebeket

mutogatni. Fájó sebeket, úgy ahogy a panoptikumban szokták.

A váz az intrika-darabok ál-tragikus félreértések lomtarából való: a magyar színészekről elveszik a színpadot, de nem erőszakkal, hanem csellel. Ez a csel igen átlátszó – senki sem hiszi el, sem a nézőtérben, sem a színpadon –: a rendőrfőnök olyan szituációba akarja hozni a magyar társulatot, mintha az pénzért összejárna az új államhatalommal és önként engedné át a teret az idegen truppennek ... Ilyen bárgyú konspirációt a magyarok ellen még az ellenség tejében sem szabad föltételezni. Nem szorultak ők ilyen „trükk”-ökre és nem hiszik maguk sem, hogy ilyen mesékkel félrevezetik a magyar lakosságot. De hát enélkül nem lenne darab és nem lenne érdekfeszítő cselekmény ... Aztán az is komolytalanná teszi ezt a színpadizú cselekményt, hogy a szerző könnyű humorral, helyenkint polgári röhejjel fűszerezi: nyilván azt gondolja, hogy a szomorúságból is megárt a sok. A hétköznapi és a kisvárost részletező motívumok riktóvá teszik azt a tendenciát, hogy a szerző a magyarság tragikus sorsát akarja egy tipikus esettel szimbolizálni. Papucs és kothurnus minden átmenet nélkül váltogatják egymást és a néző nevetve hullatja könnyeit. A szerző azt akarja bemutatni, hogy triviális ripacsból miként lesz nemzeti hős: de ez kiabáló plakátstílus, nem pedig szolid művészet.

Van egy alakja a darabnak, amelyben mélyebb értelmet kap ez a furcsa keverék: a sűgő. Ami csekély „eszmei” tartalom végighúzódik a mesén, az a sűgőben ölt testet. Annál elhibázottabb a többi szereplő. Miért kellett a milieuban felvidéki viszonyokat sejtetni? A tótosan beszélő tűzoltó, aki a magyarokat kémleli és besűgja a cseheknek: nem vall szerencsés külpolitikára a szerző részéről. Tótságot és magyarságot inkább szeretjük érzelmileg egy táborban látni. Egész világon szimpatikus nép a tót, jóindulatú, hű és hazafi, csak a csehet utálják még a szövetségeseik is ... Lehet, hogy a szerző nem akarta a Felvidékre fixirozni a darabot. Az is lehet, hogy a színház, amelyik előadja, „oláh” viszonyokat ábrázol. De akkor a szerzőnek jobban kellett volna ismerni az oláh karaktert és az oláhos modort. Akkor nem lett volna szabad a „magyarul törve beszélő” tűzoltó-kémet ilyen tótosan beszéltetni.¹

Vágy ki tudja ... Nem kell viccelni, nagyságos urakok ... Szépek lenni díszletek ... zongora, fuvolkák, hegedűk! ... Nem kell nevetni, kisasszonyokká, urakok ... Nincs van nem potyá ... Ha nincs vanni gázsi, akkor mindenki éhenhalni ... (I, 6.)

Ami a darab csehjeit vagy oláhjait jelenti, ezek – szerző akarata ellenére is – nem felelnek meg az „irredenta” követelményeknek. Nem elég bemutatni, hogy a megszálló hatalom erőszakkal és gonoszsággal letiporja a magyarságot. Ez ma már nem új dolog. Tudjuk, hogy ők a *sacro egoismo* alapján állanak, fajvédők és fajpusztítók, a saját közvéleményük előtt nem bűnösök és fűtyülnek humanizmusra, Népszövetségre, a népek élet-halál-harcának alapján állanak. A szerző észre sem veszi, hogy alkalmat ad az ellenséges nacionalista álláspont megnyilatkozására:

Mi a legnagyobb készséggel támogatjuk nemzetiségeink kulturáját. A magunkét is – igen! (I, 21.)

Nem elég: gyűlöletessé tenni a színpadon az ellenséget, mert *ellenség* marad, ez pedig – akárhogy is nézzük – elismerés. Meg kell semmisíteni őket a saját principiumaik alapján is, hogy ne lehessenek meggyőződéses ellenség. Erősek –, pedig minden „hódítás” ellenére is gyöngének kellene lenniök. De a legbiztosabban a nevetség ölné meg őket. Vagy a gyávaság. E helyett azonban elegáns katonatisztek látunk, akik a régi k. u. k. hadseregből ismert gesztusokkal, szinte „gentry”-modorban lépnek föl, hanyagul cigarettáznak, egymást bajtársiasan megszervuszolják (olyan a színpad, mintha ostromállapotot ábrázolna, ahol a „katonai szellem” triumfál), nők előtt összeütik a sarkantyújukat. (A rendező még fényes uniformist is ad rájuk. Pedig szinte kínálkozik a lehetőség, hogy parvenü, cvikkeres, Jäger-inges, szocialista-zenekari cseh őrnagyokat vigyünk a színpadra, vagy bocskoros mócot, púderes-miederes tisztet.) Elhibázott dolog az egész. Az ügyetlen szerző még azt a „ziccert” is meghagyja az ellenséges hadseregnek, hogy tisztelt becsületüket emlegessék és hogy a hadbírótság a tisztelt becsület alapján és az enyhítő körülmények figyelembevételével enyhébb ítéletet hozzon a magyar „lázdók” pörében:

Százados: Bocsanatot kérek, tábornok úr ... Ha a hadbírótság előtt kiderülne, hogy azt a cikket a rendőrségen gyártották és hogy azzal teljesen alaptalanul halálosan megsértették a becsületükben őket [a magyarokat], akkor ... könyörgöm: elvégre bírászkodnak odabent ... tisztelt!, akik becsület dolgában kényesek, megértők, elnézők ... (III, 10.)

Az ellenséges tábornok, aki egy kicsit nehéz fölfogású, mint általában a vígjátéki és operett-tábornokok, kapva-kap a formulán, amely ellen amúgy sem akart véteni:

Tábornok: Úgy van! (A rendőrfőnök felé): Hallotta? ... Becsület dolgában kényesek vagyunk! ... Én nem hazudok. (III, 10.)

¹ Tarnay Ernő szegedi színigazgató úr szivességéből a sűgőpéldányt idézem. A darab nyomtatásban nem jelent meg.

Pedig ettől a hazugságtól függ, hogy a magyar színészeket halálra vagy csak börtönre ítélik. Az ellenséges tábornok azonban nem hazudik. Nem tagadja le, hogy a rendőrfőnök aljas machinációjáról értesülve azt mondta: „Tapintatos becstelenség!” A tábornok különben is olyan sablon-figura, hogy osztrák generálisnak nézhetné valaki: dül-fül a rebellis magyarok ellen, joviális és káromkodó, öreg szoknyavadász, de igyekszik lovagias lenni: a szerző még annyira sem engedi a dolgot, hogy alkalmá legyen hatalmával visszaélni, a *Tosca* receptje szerint. Nem az első eset, hogy a színpadon egy hatalmas úr némi kedvezések árán szerelmet vásárol: nem speciálisan felvidéki vagy erdélyi motívum. De a szerző „irredenta” darabot írt és ehhez ügylatszik az kell, hogy az ellenséges tábornok külömb legyen, mint az ellenséges civil. Civildolog! – mondja a tábornok, mikor a rendőrfőnök ravasz fondorlatot ajánl nyílt erőszak helyett (II. 15.). Ő nem „politizálni”, hanem cselekedni akar. Civil-dolog! Tapintatos becstelenség! – nem tehet mondani, hogy ezek a kijelentései alkalmasak arra, hogy rajta keresztül dokumentáljuk a „hódító” hadsereg züllöttségét vagy barbárságát.

Nem sokkal szerencsésebb a rendőrfőnök beállítása sem. Simaszavú és raffinált diplomata, aki nagy dialektikával tudja elhárítani a magyarok mártírságát. Az idegen állameszmét képviseli, fölényes következetességgel és a maga gonosz eszközeinek célravezető voltában nem kételkedve. Nem érdektelen alak. Ő a legkomplikáltabb agyvelő a darabban, az ellenszenves és mégis sokáig veretlen Lucifer, akinek a szerző még azt a tisztességet is megadja, hogy egy becsületes magyar ember kezéből kapja az egyébként jól megérdemelt halálát.

Ha egy fanatikus oláh vagy egy sovíniszta cseh végignézi a darabot, meg lehet elégedve ezzel a „költői” igazságszolgáltatással: a tábornok nem hazudott és nem becstelenedett, a rendőrfőnök minden gonoszsága és túlzása mellett is az új állam érdekében cselekedett, a színház elkobzásának ódiáját sikerült a magyar „nemzetiség” nyílt lázadására áthárítani és a színészek „lege artis”, becsületére „kényes” hadbíróasztól kapják az új törvények szerint kiszabható legenyhébb büntetést. Semmi nyoma annak, hogy ez az új „államrend” a maga szemében is bűnös és korhadt lenne. Csak áldozatok vannak mindkét részen, de az erőszak politikája belsőleg nem semmisül meg.

Ime tehát: épen az irredenta-gondolat szempontjából kifogások tehetők a darab ellen.

Égbekiáltó dolog a magyarok mártírsága. Nehéz dolog a mártírságot művészi eszközökkel színpadra vinni. De ha odaviszik, legyen ez a mártírság olyan erejű, hogy az üldözőket megtéríti a mártírok hitére. A szerző darabja végén azonban az üldöző megszilárdul a „győzelem” által és a mártírok minden remény nélkül pusztulnak ...

A magyar irodalom pedig úgy érzi, hogy szentélyének legszentebb tárgyait görögtüzes és panoptikumszerű látványosságként mutogatják.

*

Zilahy Lajos *Tábornokja* már nehezebb eset. Az Akadémia Vojnich-díjának „irodalmi” vignettájával dicsekedhetik. De ha lefejtünk róla minden színpadi és hatásvadászó cícomát, irodalmi magként alig marad valami: egy önkéntes ápolónő beleszeret a tábornokba, akitől férje megmentését várta; a tábornok ki akarja menteni a tűzvonalból a férjet, miután elhatározta, hogy elválasztja tőle és feleségül veszi az asszonyt; a férj inkább halálba rohan, semhogy átengedje a feleségét. A többi csak szép sallang és a „Machwesk” nyikorgó konstrukciója.

Ez a mag pedig nem hoz semmi újat és semmi érdekeset. Csak azért hatásos, mert mindig hatásos, örök motívum marad az ártatlan, önmagával küszködő, lovagi szerelem és a heroikus szerelmi bánat. Százszor is végignézzük, még ha az író ügyetlen szavakat ad is a hősök szájába. De a kisleludysta Zilahy előkelő és divatos író, aki *arbiter elegantiarum* a színpadi témák megválasztásában. Mondain grófnőegyletek és a „társaság” képeslapjainak kedvenc írója. Ha Molnár Ferenc nevű világhírű hazánkfia „baloldali”, akkor hamarosan ő lesz a jobboldali Molnár Ferenc. Már első szirup-darabjával – *Süt a nap* – szép példát mutatott az irodalmi napsütésre, szemünkkláttára vitézzé avatva az úri gondolkozású parasztleányt és összehorontálva hősét a papkisasszonnyal: az elszegényedett középosztály íme talpraállott a színpadon. Ugyanez a moziédesség árad a *Zenebohócok* banális történetéből és a *Tábornok* is „házassággal végződik”.

Ez a tábornok természetesen olyan, mintha egy Jóka i-regényből lépne a színpadra: ábrándos kislányok „Wunschtraum”-ja. Rideg katona, aki még soha nem volt szerelmes. Most először, közel az ötvenhez. Első bizalmas szava az Ideálhoz: burkolt szeretni vallomás és egyúttal házasságkérés. Ki ne örülne az ilyen hősnek? Öexcellenciája, aki a IX. fizetési osztályból egyenesen a II. osztály címére és jellegére emeli az ideálját. (Fordítva nehezebb dolga lett volna a szerzőnek, de így szebb.) Meg se moccan, mikor a férj rászegzi a revolverét. Mi lett volna, ha két méter közlelől a férjnek nem sikerül elhibázni a lövést? Vagy mi lett volna, ha a férj nem esik el az ütközetben? Nem, ezt a néző nem viselné el: hazavinni a hadnagyot, boldog lenni a férjvel és várni a VIII. fizetési osztályt ... A Tündöklő Uniformist még a halál is segíti.

Van egy szép és marasztani-való pillanat a darabban: mikor az asszonynak választania kell a Tündöklő Uniformis és a szép karrier előtt álló töténattanár között. Alig tud valamit suttozni és ez a némaság a dráma legékesebben szóló jelenete. Persze a fejlődő szerelem a színpad mögött bontakozik. El kell hinnünk, hogy már itt van. Szép a befejező akkord is. Az asszony, akinek a férje elesett és akiért újból jelentkezik a tábornok,

elhárító szavakat mond, de aztán hozzáteszi: Viszontlátásra. Egy halott áll Rodrigue és Chimène közé, de az ajtó nyitva marad ...

Az asszony egyébként üde és tiszta jelenség, nem meglepetés, de nem is érdektelen, céltudatos és rokonszenves. Kár, hogy alig enged belépillantani a szerző, akinek nagy javára van, hogy ezt a homályos körvonalat Bajor Gizi tölti meg élettel. A férj: pár szóban fejtheti csak ki magát. Nem szabad őt túlságosan szimpatikusnak rajzolni, mert akkor nem hisszük el, hogy az asszony a tábornok felé hajlik. Csukaszürke uniformis födi a lelkét és meghal, mint egy a milliók közül.

Egy nő és két férfi történetének variációja: régi mese és a háborús foglalat sem új. Ezen a hegedűn szebb melódiákat is hallottunk már.

*

A kritikus végül mégis visszakozót fűj. Úgy látszik kellene a giccsek, mert a tömegeket giccsekkel is lehet érzelmileg megmozgatni ... Mindenesetre inkább ilyen giccsek legyenek, mint amolyanok: munkáslázadást vagy milliomos-flörtöt ábrázolók. De a tömeget mégis csak nevelni kell és ha általánossá lesz a giccskultusz, ha irodalmi babérokat, akadémiai pálmát hoz a giccs, akkor az intelligens publikumot elriasztjuk az igaz nemzeti problémáktól.

Szomorú lenne, ha a nemzeti megújulás csak giccseket tudna termelni és ha filozófiában, műveltségben és alkotó tehetségben előljáró íróink háttérbe szorulnának a népszerű mesteremberek mellett. Az „irredenta” mozgalom a nemzet legkiválóbbjainak szellemi fegyvereivel induljon harcra. A nemzeti téma jelentse az irodalom haladását, mint ahogy Petőfi, Arany és Ady idejében jelentette.

(Budapest)

Garázda Péter

CSODABOGÁR

Egyik negyedrangú poétánkról, aki mint öblöshangú szónok és nagy tekintéllyel föllépő politikus lett népszerűvé, az *Uj Nemzedék* fatális sajtóhibával egybekötött kritikát közölt:

... Szeme nagy eszmékre irányul, hangja a lelkesedéstől vesz szárnyat s bizonyos ünnepiességgel cseng, kivált ha arról énekel, amit a legszentebbnek tart: a h a s á r ó l .

*

A *Napsugár* című folyóirat megszűnt. Ezt a szomorú tény, amit már mult számunkban kívánatosnak jeleztünk (*Széphalom* 1929:144), a következő országos körlevél jelenti be:

A *Napsugár* igen tisztelt előfizetőihez és olvasóihoz. Történelmi regénytrilógiám első két művének megírása után az ősmagyar élet ismertetésére kellett kitérnem, mert e két mű elleni támadások nyilvánvalóvá tették a mai szellemi életnek az ősmagyar élettel és nagysággal szemben való szinte teljes tudatlanságát. Ezért indítottam két évvel ezelőtt a „Napsugár” folyóiratot is. Az ismertetések a komolyan magyarnak vehető közönség körében fogékonyságra is találtak. Azonban ez oly nemzeti kisebbség, vérrel szerzett és fenntartott hazánkban, de meg annyira nem is az ezer éven át lelkileg elnyomított mai nemzedéken fordul meg turáni magyarság jövőjének sorsa és nagysága, ahogy ezek miatt nagy hármasművem befejezését tovább nem halaszthatom. Szüneteltetni fogom tehát a „Napsugárt” addig, míg a „Róma–Bécs–Mohács” c. négykötetes történelmi regényemet megírom, vagyis mintegy 2 évig. Természetes, hogy ha turáni rokonnak hamarabb jönnének a rontás aluli felszabadításunkra, akkor azonnal ismét időszzerű lessz (sic) rám nézve is a nemzeti vallás ügye. Akik 1929-re a folyóiratra előfizettek, azoknak szíves értesítését kérem: fenntartják-e további igényüket a „napsugár”-ra, vagy az előfizetés visszaküldését kívánják? Nagy munkám írása alatt sem nem levelezek, sem senkit nem fogadok. Esetleges támadásokat pedig figyelmen kívül hagyok, mert rólam rosszat csak gazember s lekicsinylőt csak teljesen törpe lélek mondhat és ilyent csak ostobák hihetnek el. Gödöllő, 1929. Tavasz ünnep hava. Hazafias üdvözlettel: Szépvízi Balázs Béla, Gödöllő, Királytelep.

Legyen szabad hinnünk, hogy a *Napsugár* elmulásában némi csekély része a *Széphalom*nak is volt.

*

Kolozsvári hír szerint Szomori Dezső egy erdélyi újságírónak kijelentette, hogy Móricz Zsigmond még a házmestere sem lehetne, Karinthynek pedig még azt sem engedné meg, hogy a cipőjét befűzze. A kolozsvári riporter szerint a Mester még azt is kijelentette, hogy ha egy jó könyvet akar olvasni, előbb megírja, aztán elolvassa. Erre a fejedelmi nyilatkozatra Karinthy még humorosabb választ adott, mélyen fájjalva, hogy Szomori kifűzött cipőben jár és még azt sem engedi meg, hogy befűzze, pedig – ő, Karinthy – már többször szerette volna ...

Móricz Zsigmond nem válaszolt a házmesterségi ajánlatra. Nyilván arra gondolt, hogy kiki a maga háza előtt seperjen.

(Szeged)

G. P.

LEVELESTÁR

Vakablak. A darab annyira érdektelen, sőt ízléstelen, hogy kritikát sem érdemes írni róla. – *Nem élhetek szárazkóbász nélkül.* Irodalmunk legkiválóbb evésszakértője kétségkívül Móricz Zsigmond. Egyik novellájának hőse addig eszik gombócot, míg megpukkad. Legújabb sületlenségében egy egész fölvonást azzal tölt meg, hogy a nőszereplők bialtejet isznak, a férfihős pedig szárazkóbászt eszik. És a közönség jóévtággal fogyasztja ezt a szellemi táplálékot. *Hadimúzeum.* A vers kommentálásába nem bocsátkozunk, de a magyarság elleni bűnnek tartjuk, ha valaki egy Hacker nevű, magyarul író és magyar állampolgár verselőről azt állítja, hogy nem magyar. – *Poquelin Ker. János.* Darabjával, sajnos, nem foglalkozhatunk, mert a Botcsinálta Doktorok Egyesülete sajtópört indítana kritikánk miatt. – *Nem közölhetők.* A tudós macskája: az Akadémia előzetes tiltakozása miatt. Anyám tyúkjá: a Tyúktenyésztők Országos Szövetségének cenzurája következtében. Az én lakásom: izgatás a háziurak ellen. A kérők: az Aggregényegylet és az Ügyvédi Kamara sértőnek találja. Zalán futása: a cseh nagykövet elutaznék. Csizmás kandur: a Cipőfelsőrészkesztítők ... – *Otthagytá a hivatalt és attól kezdve csak az irodalomnak élt.* Tragikusnak tartjuk a tehetséges író öngyilkosságát. A Baumgarten-díjnál valóban lehetett volna rá is gondolni Egypár anyagilag is „beérkezett” író helyett ... De másrészt ideje volna már leszámolni azzal a romantikus babonával, hogy lehet otthagyni a hivatalt és az irodalomnak élni. Több esetben történt az utóbbi időben, hogy egészen bizonytalan „tehetségű” és gondos szülei által biztos állásba helyezett fiatalemberek a Múza hívó szavát követve „szabad” pályára léptek. Ezek aztán ne panaszkodjanak, ha nyomor várja őket. Vannak Budapesten művészklubok, ahol tucatszámra lelhet látni munkanélküli és tehetségtelen „írókat”, akik profétának képzelik magukat és szidják a társadalmat, hogy nem tartja el őket. Elvégre mi joga követelik ezek a bakkasztal melletti poéták, hogy semmi egyéb foglalkozásuk ne legyen mint kávéházban-ülés és rossz versek faragása? Csak a tehetség érdemel védelmet és az irodalmi értéket fölfedezi a Pénz is, mert érdeke a Pénznek, hogy magához kösse a tehetséges írókat.